

Filip Gańczak
**Władze Niemieckiej Republiki Demokratycznej
wobec wydarzeń w PRL w latach 1980–1981.**
Mechanizmy podejmowania decyzji politycznych w sytuacji kryzysowej
streszczenie rozprawy doktorskiej
przygotowanej pod kierunkiem prof. nadz. dr hab. Wandy Jarząbek (ISP PAN)

Celem pracy jest analiza mechanizmów podejmowania decyzji przez władze Niemieckiej Republiki Demokratycznej w czasie przełomowych wydarzeń w PRL w latach 1980–1981. Staralem się nie tylko przybliżyć, usystematyzować i podsumować dotychczasowe ustalenia badaczy, lecz także wprowadzić do obiegu naukowego nowe informacje i zaproponować nowe spojrzenie na problem. Wykorzystałem w tym celu metody pracy z warsztatu politologa i historyka. Rozdziałom nadałem układ problemowy, nawiązujący do podstawowych kategorii politologicznej analizy decyzyjnej. Dysertacja ma zarazem charakter źródłowy – powstała w dużej mierze na podstawie krytycznej analizy materiałów archiwalnych. Najważniejsze źródła wykorzystywane w pracy zostały wytworzone przez władze partyjne i państwowe NRD: Komitet Centralny Socjalistycznej Partii Jedności Niemiec (SED) oraz ministerstwa obrony narodowej, bezpieczeństwa państwowego i spraw zagranicznych (wraz z podległymi mu placówkami dyplomatycznymi na terenie PRL). Uzupełnieniem są m.in. materiały z archiwów polskich (AAN, AIPN, AMON, AMSZ) oraz relacje świadków.

Zasadnicza część pracy ogranicza się do okresu między sierpniem 1980 a końcem grudnia 1981 r. – od wybuchu masowych strajków w PRL po wprowadzenie w Polsce stanu wojennego. Stawiam tezę, że rozwój wydarzeń u wschodniego sąsiada wytworzył – z punktu widzenia władz Berlina – kryzysową sytuację polityczną. Dowodzę, że kluczowe decyzje w „polityce polskiej” NRD podejmował w tym czasie Erich Honecker, sekretarz generalny KC SED, przewodniczący Rady Państwa i Narodowej Rady Obrony. Pokazuję jego dominującą pozycję w Biurze Politycznym – ale też ograniczenia wynikające z przynależności NRD do bloku wschodniego. Szczegółowo analizuję cztery kluczowe decyzje władz Niemieckiej Republiki Demokratycznej podjęte po Sierpniu '80 w związku z sytuacją w Polsce: o odgrodzeniu się od PRL „kordonem sanitarnym”, o wsparciu polskiej gospodarki, o podjęciu gry na interwencję wojskową u wschodniego sąsiada i o działaniach na rzecz wprowadzenia w PRL stanu wojennego. Dwie pierwsze decyzje nie były w stanie dostatecznie zabezpieczyć interesów Berlina. Implementacja trzeciej rozbiła się o niechęć Kremla do takiego rozwiązania. Stan wojenny w Polsce nie byłby zaś możliwy, gdyby wysiłki władz wschodnioniemieckich nie splotły się z innymi czynnikami. Analiza procesów decyzyjnych ekipy Honeckera z lat 1980–1981 inspiruje do dyskusji o możliwościach i limitach działania państwa o niepełnej suwerenności i ograniczonym potencjale.